

A kastélyban volt az oroszok sebesültkötöző és vágó (operáló) helye. Az udvar tele volt a szerencsétlenek levágott testrészeivel. Nagy összevisszaságban hevert ott orr, fül, szem, ujj, kéz, láb és egyéb emberi testrész.⁴

A szabadságharc leverése után az orosz csapatok újra feldúlták a birtokot és a kúriát. Öt év múlva, 1854. augusztus 16-án a Császári és Királyi Váci Adóhivatal 3000 Ft kártérítést fizetett a Mayerffy örökösöknek a kártételért.²

A ma ismert épületeket tekintve hol lehetett ez a kúria? Többféle vélekedés és néhány írott forrás is utal erre.

A magyar serfőzés történetének II. kötetében egy, a Gödi Almanachban eddig publikálatlan lábjegyzet lebbenti fel a fátylat a Mayerffy-kúriáról.

Az 1931-ben kiadott könyv szerint „(...) *A Puszta* (Csörög-pusztá) az út (Vác-Gödöllői) és Sződ között fekszik. (...) A változatlanul megőrzött (a korábban Mayerffy tulajdonú) kúria Holló Zoltán úré. (...)”⁵

A kastélyokkal foglalkozó szakirodalom szerint a **Holló-kúriának** nevesített, még jelenleg is létező épület 1810 (!) körül emelték klasszicista stílusban. Szabadon álló, földszintes, U-alakú épület. Főhomlokzatán 4 oszlopos portikusz (nyitott oszlopfolyosó) húzódott. Oldalhomlokzatai 4-4 tengelyesek voltak, hátsó homlokzatán 2+10+2 toszkán fejezetű oszlop által tartott tornác húzódott, előtte terasz állt. Alaprajza egytraktusos.⁶

A Mayerffy család hagyományai szerint Mayer Ferenc már 1789-ben a török háború idején több gálya élelmiszert adott a hadseregnek. A Bécsből Budára koronázásra tartó Ferenc császár 1792-ben meglátogatta a Mayer Ferencet Csörögpusztán, melyről egy rajz is készült.

Eszerint a kúria már XVIII. század végén is állt. A család birtokában erre vonatkozó dokumentum nincs. A váci Tragor Ignác a Mayerffy-kúriáról ír a szabadságharc idejéből, mely később a Tragor, majd a Holló család birtokába került, és ezt azonosította a serfőzés történetírója is. Talán hihető, hogy egyben ez volt az eredeti Mayerffy tulajdonú nemesi udvarház is.

Mayer Ferenc Csörögön fogadja a leendő királyt

Ez alapján a korábban Tragor-Holló-kúriaként ismert, a Csörög-hegy gerincéhez képest alacsonyabban fekvő épület volt a Mayerffyak csörögi birtokközpontja, mely közvetlenül a Vácraól a Váchartyánba vezető út mellett áll. Ezt valószínűsíti az is, hogy a kúria 1931-ben még mint Rudnyánszky-kúria szerepelt a csörögi köztudatban.

A kúriaépület tulajdonosai házasság révén a XIX. században a Mayerffyakat követően előbb a Lipovniczkyak, majd a Rudnyánszkyak lettek. A családi vonatkozásokat dolgozatom „A szödi temető Mayerffy családdal kapcsolatos síremlékei” című fejezetében tárom az olvasók elé.

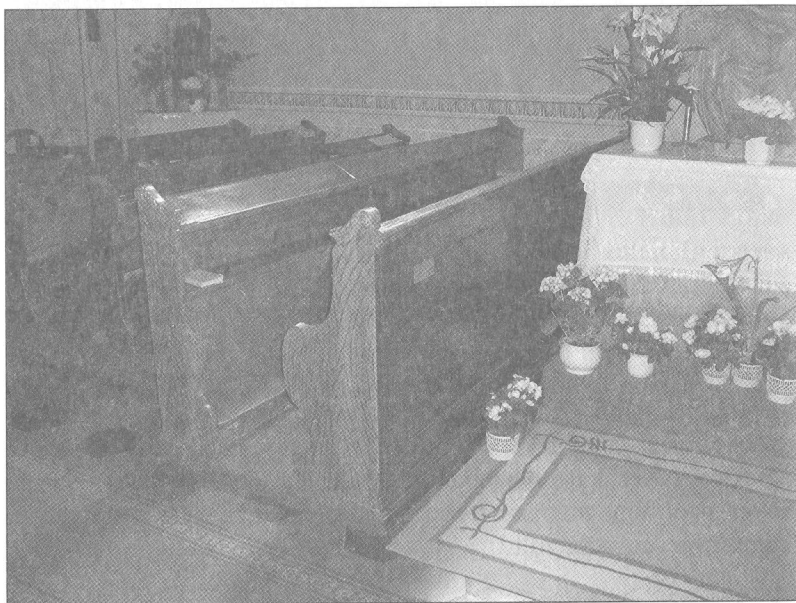
Ezt a kúriát a birtoklástörténeti hűség miatt ezután célszerűbb lenne **Mayerffy-Lipovniczky-Rudnyánszky-Tragor-Holló-kúriának** nevezni.

Ernest Tragor, azaz Tragor Ernő volt (az 1888-1896 között szödi plébános - Tragor Antal és Vác krónikásának - Tragor Ignácnak rokona), akinek hatalmas szőlőbirtoka a környéken terült el.

pusztának nevezték, de ez nem azonos a bemutatott, hasonló nevű területtel. A Mayerffy-féle Csörög-puszta a mai Csörög település belterületén helyezkedett el, a másik, jelenleg Sződliget külterületeként nyilvántartott pusztá mai neve – birtokosai után – Floch-puszta.

A szödi templom Mayerffy padja

A család gödi birtokán felállított első honi, magyar nyelvű harang készítését követő második évben (1808-ban) a környék egyetlen templomába, a szödi katolikus templomba (Alsógödön 1908-ban, Felsőgödön 1924-ben, Sződligeten 1932-ben, Csörögön 1995-ben épült csak templom) került egy a többinél nagyobb méretű pad a család jóvoltából. Vélhetően ekkor ez volt az egyetlen pad a templomban, mivel a többi csak 1894-ben készült.⁹

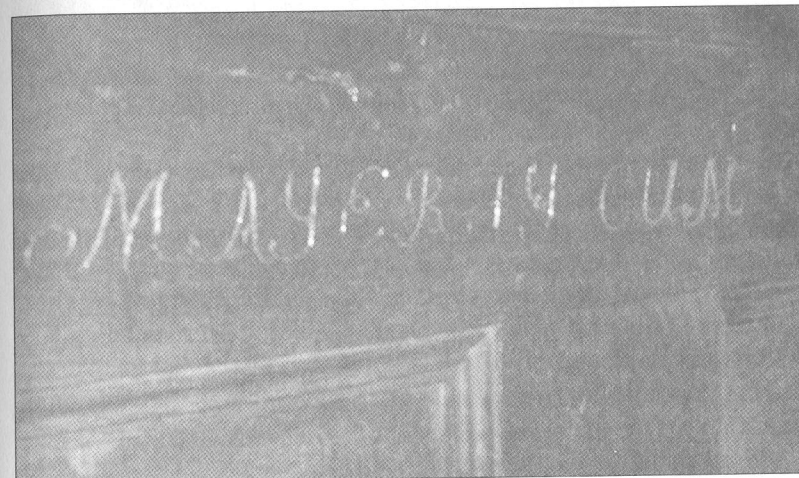
A Mayerffyak padja a szödi templomban

A pad hátlapjára két méter hosszan, két centiméteres betűnagysággal vésett latin felirat a következő:

„CULTUI DIVINO DEDICARUNT SELLAM
HANC JOSEPHUS MAJERFY CUM CONJUGE
SUA ANTONIA ANNO DOMINI 1808.”

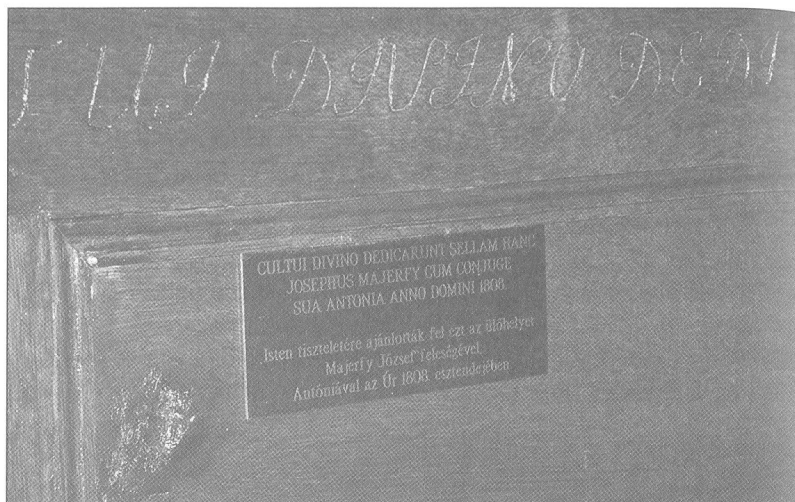
Azaz: „Isten tiszteletére ajánlották fel ezt az ülőhelyet Majerffy (egy f-el és az y fölött két ponttal!) József feleségével, Antóniával az Úr 1808. esztendejében.”¹⁰

Mayerffy József felesége Speckner Antónia volt. 2004-ben ezen dolgozat szerzője emléktáblát helyezett el a padon latin és magyar felirattal.

A pad feliratának részlete

Ez a pad tehát a Majerf(f)y család által adományozott és a család számára fenntartott pad volt (véltetően részt vettek a szentmiséken), mely a templomban mondhatni „kegyúri padként” helyeztek el. Ekkor még az egyház (templom) támogatói, fenntartói részesültek ilyen különleges kiváltságban, bár tudjuk, hogy a Mayerffy családnak nem volt kegyúri joga, vagyis templom-fenntartási kötelezettsége Sződön.¹¹

Tábla ismerteti a magyarra fordított szöveget

Fogalmilag a kegyúri jog (ius patronatus), azaz a katolikus egyházi szervezet alapító és fenntartó személy kiváltságos helyzete, a feudális földesurak joga, amely szerint a földbirtokán épült egyházat (templomot) a sajátjának tekintette, jövedelmeivel közvetlenül rendelkezett, és amelynek szolgálatára a tetszése szerinti egyházi személyt (plébánost) jelölte, nevezte ki. E jog forrása a feudális földmagántulajdon: a földbirtokos, mint donátor (adományozó), patrónus adományozza a telket, építteti a templomot, illetve fenntartására költ.¹²

Mint tudjuk, a Grassalkovich család férfiágon (1841), majd leányágon (1850) történő kihalásával az örökösöknek 1851-ben el kellett árverezni a birtokokat, tehát eddig az időpontig (1851-ig) voltak sződi kegyurak a Grassalkovichok, majd átkerült e jog a következő birtokosokra, a Sinákra.

A csörögi hegybirtok szőlőgazdasága a XVIII-XIX. századi források tükrében

Az bizonyos – nem véletlenül került a Mayerffy család címerének második kék mezejébe egy szőlőhegy és egy nemesi kúria (présház) –, a család rendelkezett az egyik legnagyobb magyar szőlőbirtokkal.

Az sem véletlen, hogy a Sződ faluhoz tartozó Csörög-pusztá a család szőlőkultúrájának részévé vált, kúriával és minden szükséges gazdasági felszereléssel. A sződi, gödi homokos földek inkább az állattenyésztésnek, legeltetésnek kedveztek, a sziklás, déli fekvésű Csörögi-hegy pedig a szőlészetnek.

Már az 1728-as Pest-Pilis-Solt vármegye regnicoláris (országos érvényű) összeírása során a Váci járásba tartozó Sződ possessio (falu) alatt a földekkel, a legelők állatállomány eltartó képességével, valamint a szőlőtermesztéssel, annak előzményeivel kapcsolatban a következőket találjuk: „(...) Saját területükön lévő legelőik nyáron 100 marha és ló, meg 300 juh eltartására elegendők. A mellette lévő Göd-pusztán 200 vegyes marhát és 300 juhot tudnának eltartani az urasági marhákon kívül, ha a földesúr (ekkor még Madách család) a váci vásárok idején számos idegen marhát nem bocsátana a pusztára (Gál-napi országos vásárok). A marhákból saját szükségletük kielégítésén túl más hasznuk nincs, a juhok gyapjából viszont bevételre számítanak. A nevezetten kívül más pusztájuk nincs. Domboldalon fekvő újonnan telepített szőlőkertjük van (Csörög), ennek minőségét még nem tudták megtapasztalni (...)”¹³

Az 1735-ből való Grassalkovich I. Antal szerződése (contractus) Sződ község és Göd pusztá úrbéres népessége számára is tartalmaz a szőlővel, illetve annak levélvel kapcsolatos adatot. „A Korcsma Szent György Naptul (április 24-től) fogvást fél Esztendeigh (Szent Mihályig: szeptember 29-ig) az Urasághé lészén (a melegben nagyobb volt a fogyasztás), azon tul pedig az Lakosoknak engettetik: Tartozván az eddigh való szokás szerint az Korcsmára hordandó Bor és Sör alá emlétett Lakosok Szekereket adni.”¹⁴

Szöd község lakosainak a Mária Terézia-féle úrbérrendezés során, 1768-ban feljegyzett vallomásaiból arra kérdésre, hogy ezen

helységnek mi nemű haszna vagy kára van a következőket válaszolták: „Köz javunknak mondhattuk, hogy szőlő hegyünk lévén (Csörög), minden gazdának és zsellérnek vagyon szőlője (!), kinek termésével, ha Isten meg áldgya, segítetik. – Vayon fél esztendeig való bor korcsmánk is (az alacsonyabb fogyasztású időszakban: Szent Mihály napjától üzemelt Szent György napjáig), mellyet köz szükségünkre tartunk.¹⁵

1782-ben Grassalkovich II. Antal és Sződ helység között létrejött (megújított) contractus már a szódrákosi kocsmáról, kocsmárosról is ír, tehát ott is folyt italmérés. Ez a Rákosi csárda bizonyosan nem a Pestváczi országúton lévő szódrákosi mola (malom) épületében működött, mivel a távolabbi helyektől mért távolságuk különbözött.¹⁶

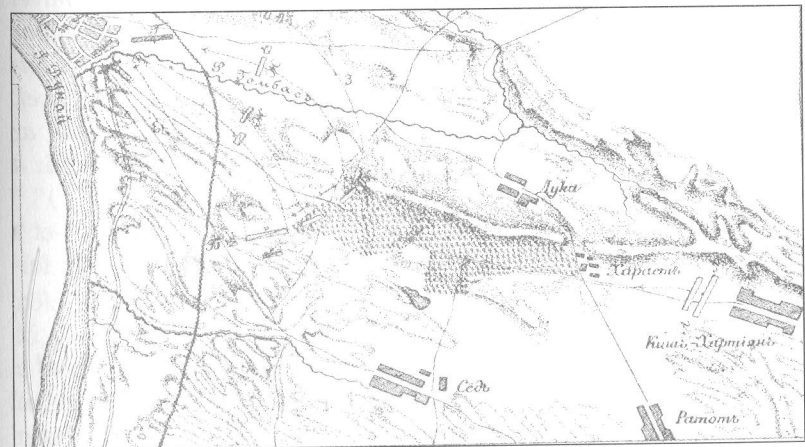
Ezen dolgozathoz mellékelt térképeken jól látható a szódrákosi (mai sződligeti) részen egy „Életesház” nevű épület. Ez vélhetően azonos a később Floch-Reyhersberg Alfréd birtokos által 1938-ban kiadott képeslapon is szereplő „Hg. (herceg) Grassalkovich granárium dohánypajta” néven szereplő épülettel. A granárium – magtár, gabonaraktár volt. Az „életesház” elnevezés az élet, azaz a gabona (Sződ környékén a rozs) szóból fakad, mely már az 1770-ben készült Sződ helység Urbáriumában is ezen a néven szerepel.

1865-ben a dűlők nyilvántartásában már a következő szőlőterületeket ismerjük a vidéken: Nagy csörgi szőlők, Kis csörgi szőlők, Kecskerágó szőlő-dűlő, Tarkási szőlők.¹⁷

A szüretelést követő borkészítés szomorú helyi tragédiájáról a Vasárnapi Újság 1862. október 12-én megjelent számában tudósít: „Különös, hogy az idén a must csak néhány napos korában kezd forni, de midőn ezen stádiumát eléri, egyszerre nagy erőt fejt ki, s így igen veszélyes azokra nézve, kik szorult pinczékbe rakják. Legközelebb Vác szomszédságában létező csörgi szőlők alatt, hol a szomszéd községbeliek is bírnak szőlők- és pinczékkel, történt: hogy este felé négy sződi lakos ment ki, a lerakott új bort kóstolni; oda-érvén, egy öreg ember lemegy a szívóval, hogy majd ő hoz fel, de mivel sokáig elmaradt, fia ment utána, és látja, hogy apja a földön fekszik, hirtelen berohan, hogy őt kihozza, de azon is azon erő által földre hull; ekkor a harmadik megy be, és szintén ki akarja a többit segíteni, de a fojtó gőz ezt is legyőzi, végre a negyedik már óvato-

san mászik be, de ez sem szabadulhatott ki többé így mind a négy odaveszett; másnap csákyák segítségével hurcolták őket ki, de életre hozni már egyiket sem lehetett.”¹⁸

Részben a Mayerffy-féle bérlemény időszakában vezették a váci Tragor Ignác Múzeumban található „Kiscsörögi szőlősgazdák számadási könyvét”, mely a Csörögi-hegyen folytatott szőlőművelés kordokumentuma. Több kötetben, 1807 és 1891 között felsorolja a földterület bérlőit, a hegygazdaság hegyestereinek, hegybíróinak, hegycsőszeinek nevét, valamint a szükséges kiadásokat. A bérlők között jellegzetesen sződi vezetéknev kevés van (kb. 5-10%), jellemzőbb volt a váci gazdák túlsúlya. A sződi szőlőföld birtokos (bérlő) jobbágyok, – majd felszabadításuk után parasztok – szívesen tartózkodtak a csörögi csőszkunyhó környékén lévő borházakban, pincéikben. Általában ott tartották a borukat, amit csak alkalmanként (hétvégenként) kulacsokban hoztak le a faluba. Az bizonyos, hogy hegybíró- és hegymester- választáskor a sződi és a váci gazdák küldöttei együttesen voltak hivatottak dönteni. A hegygazdaság jellemző kiadásai voltak többek között: az elmaradhatatlan, szokásos áldomás, Szent Anna-napi szentmise, hegyfegyver-államadó, csősznek egy évi puskaporra, hegy gunyhóához (kunyhó) egy fél véka mész és festék, a hegycsősz bére, hegymester bére,

Sződ és a telepített szőlők egy 1849-es orosz katonai térképen

hegycsősz-fizetés, Úrnapi szentmise két asztalával, Szent Iványi szentmise, a hegyház zsuppal befedése, stb.¹⁹

A hegycsősz, hegymester, hegybíró bérét a különböző gazdák, bérlők valószínűleg közösen fizették, de a szőlőműveléshez, borkészítéshez sok más alkalmazottra – pintérekre, vincellérekre – is szüksége volt a Mayerffy családnak.

Tragor Ignác tudósítása szerint 1849-ben, a váci csata idején **Meiszner Nepomuk János és (Mayerffy) Xavér Ferenc** szőlője egymás mellett volt. (Mayerffykék a birtok nagy részét bérlőként használták, 1831. július 4-én csak a csörögi szőlőt vásárolták meg.) Az ott táborozó katonaság felgyújtotta a borházat, felfeszítették a pince vasajtáját és bevették a hordók fenekét. A sok bor kifolyt és úszkálni kezdtek benne a hordók. Némelyik katona holtrészegre itta magát és belefulladt a borba. Nyolcnak hulláját találták meg harmadnapra, amikor még mindig bokáig jártak az emberek a borban. A váci taligások 10 akós (1 akó=50-60 liter) hordókba szedték fel a kifolyt bort a földről és adták el az ecetfőzőnek.²⁰

1852-ben (!) a Nagy és Kis Csörgi szőlősgazdák a Grassalkovichok leányágának kihalásával a gödöllői uradalmakat és velük Sződöt is birtokló **viczai, loósi, hédervári gróf Viczay Károlynak** írt levelükben szintén arról panaszkodnak, hogy „(...) *munkáink iz-
zadása után kenyeriünket reménylve, azt egészben elvesztettük, mivel épen szőlő hegyünk volt azon pont, holl a roppant Orosz tábor tsatába botsájtkozva, midőn szölleink érni kezdetek azt semmivé tette annyira, hogy az ellrongált tőkék ki javítása, több éveket igényel, azon fölül az említett tábor a szőlő hegyen kint lévő borokat, az hordókat kieresztvén, bor házainkat fölégetve, bor edényeinket is a lángok martalékának adta, de többnyire Váczi lakosok révén (...)*”²¹
A „csörgi (csörögi) gazdaság”-ot mint „mezőgazdasági üzem”-et a sződi templom legkisebb harangján is megörökítették, melynek felirata:

*„Az Isten dicsőségére öntetett a csörögi hegy gazdaság által
Keresztelő Sz. János tiszteletére első augusztusban 1846 év
Bajer Josef, Acsay Josef, Krakovtcer János közbe járásában
Budán öntötte Herqui Josef.”*²²

Valójában azt, hogy kik ennek a harangnak az adományozói, készítettői, a Váci Püspöki és Káptalani Levéltárban nem sikerült a nyomára jutni (bérlők, egyházi személyek, hegybírók?).

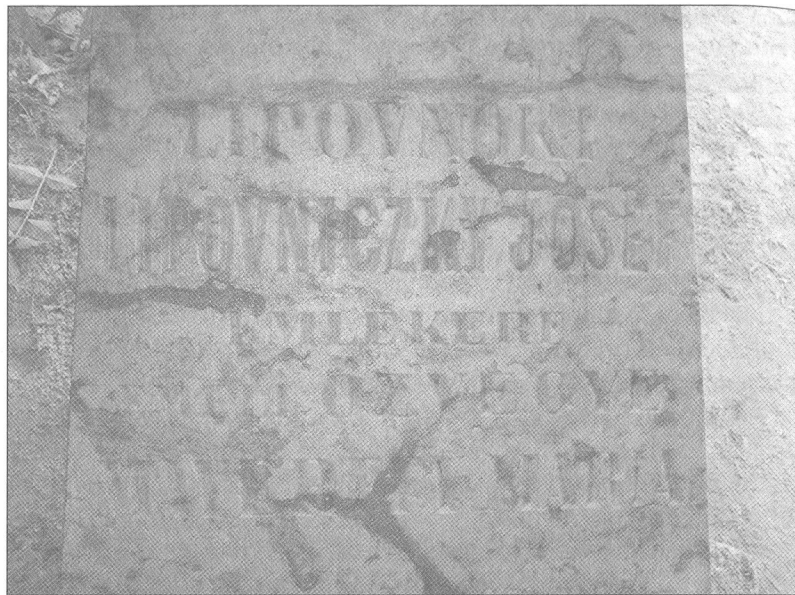
Tehát ez a harang a csörögi hegyről, annak „hegygazdaságából” került a templomtoronyba. A gazdaság pontosan milyen keretek között működött, milyen szervezetben, és ebben mekkora a szerepe volt az 1800-as évek kezdetétől az 1950-es évekig terjedő időszakban a Mayerffyaknak; Józsefnek, feleségének, lányának Máriának és férjének Lipovniczky Józsefnek, illetve később Rudnyánszky Kálmánnak, Tragor Ernőnek, a Holló családnak, inámi Bolgár (Csörögi) Gézának, Ferenczi Etelkának, Meiszner Nepomuk Jánosnak és Czettler Jenő bérlőnek, eddig nem sikerült megállapítani.

A sződi temető Mayerffy családdal kapcsolatos síremlékei

A család második magyar generációjához tartozó családfő, Mayerffy József leánya, **Lipovniczky Józsefné sz. Mayerffy Mária** (1816-1879) elhunyt férjének, lipovnoki Lipovniczky Józsefnek a sződi temetőben állíttatott síremléket, melynek felirata a következő:

**„LIPOVNOKI
LIPOVNICZKY JOSEF
EMLÉKÉRE
EMELI ÖZVEGYE
MAYERFFY MÁRIA
meghalt 1860. október 3.
élte 55-ik évében”**²³

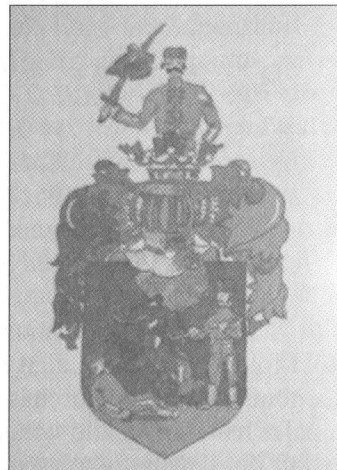
A sírkövön a Lipovniczkyak vésett címere is látható; kéken zöld földön lombos fa alatt fekvő, leeresztett jobbában kardot tartó, göndör hajú, ifjú koronás személyre balról medve támad, melyet a pajzs bal oldalán álló vörös ruhás kucsmás vitéz (hajdú?) hátulról ledöf. Sisakdísz: növekvő pajzsbeli vitéz jobbában kardot tart melyre a medve levágott feje van tűzve. Takarók: kék-arany, vörösezüst.²⁴

A Mayerffy Mária által állíttatott Lipovniczky sírkő

*A Lipovniczky címer
a síremlékről*

Lipovniczky címer

Lipovniczky József pontos életrajzi adatai: 1806. február 24-én született, 1823-tól Bars vármegyei főszolgabíró, 1832. május 30-án Pesten kötött házasságot a Budán született Mayerffy Máriával (vagy ahogy a családi okmányok tartalmazzák – Máriával). A Lipovniczkyak Barsi-ágához tartozó Josef (ahogy a sződi sírkövön szerepel!) 1860. október 3-án Csörögön hunyt el. Szeretett felesége, Mayerffy Mária már nem Csörögön, hanem 1879. június 26-án Pesten távozott el. Gyermekük Mária (1833-?), Valéria (1834-?) és Eugénia (1836-1905) voltak.²⁵

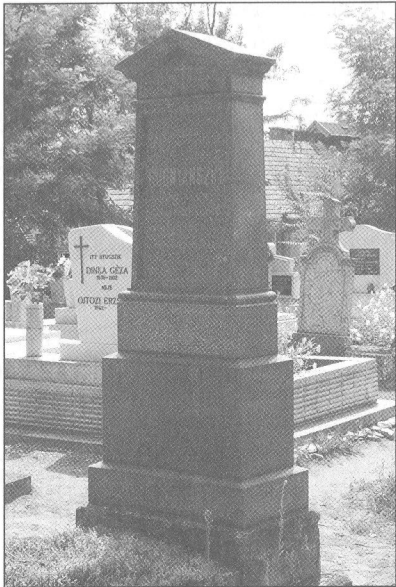
A lipovnoki Lipovniczky család a Lipovnok nemzetségből eredő ősrégi Nyitra megyei család, mely 1244. évben nyert adományt Lipovnok helysége.

A Gödöllői Városi Múzeumban található a Grassalkovich –, később Sina-birtok egykori ügyésze, Bartal János levelezései, iratai, melyek a sződi (csörögi) szőlődézmák- és szőlők megváltási ügyeknek tekintetében különösen gazdagok. Ezekben a levelekben Mayerffy Mária férje, Lipovniczky József (1806-1860) tájékoztatja az ügyész urat a gödöllői birtokos részére beszedett dézsmáról, majd egy másik, 1858-ban kelt levélben arról, hogy „(...) a törvényes maradékok nélkül meghalálozott sződi Velenczei József csörögi (bor)dezsmás szőlőhegyben maradt szőlője örökös nélkül bitangon hever (...)”

1848-ban a bordézmát a sződi nemes és nemzeti vitézlő Dinka Donáth kasznár úr (!) szedte be.²⁶

A csörögi hegybirtokot, avagy szőlőgazdaságot és kúriát Mayerffy József halála után vásárolta meg a család, majd a feleség, leányának, annak férjének és Eugénia unokájának eladta. Így Mária férje, nemes **lipovnoki Lipovniczky József** megyei táblabíró – Lipovniczky István (1814-1885) nagyváradai püspök fivére – lett e terület gazdája. Majd a szülők halála után, az adás-vételi szerződés értelmében, **Lipovniczky Eugénia** (Aranyosmarót, 1836.05.18. – USA, 1905.06.20.) lett a tulajdonos. A később Amerikába kivándorolt Eugénia férje **dezseri Rudnyánszky Kálmán** (1821-1898) a bécsi Magyar Királyi Udvari Kancellária fogalmazója volt. Rudnyánszky édesanyja is Lipovniczky lány volt (Antónia). Ezzel a korábbi Mayerffy-Lipovniczky birtokot immár újra egy, a csörögi

területéhez köthető másik nemesi, a Mayerffyakkal távoli rokon család, a Rudnyánszky szerezte meg.²⁷

Rudnyánszky Kálmán sírköve

Dezseri Rudnyánszky Kálmán impozáns sírköve szintén a sződi temetőben található. Felirata:

**„Itt nyugszik dezseri
Rudnyánszky Kálmán
Szül.: 1821.11.13.
Megh.: 1898.01.29.”**

A sződi plébánia halotti anyakönyve alapján szülei Rudnyánszky Péter ügyvéd és Lipovniczky Antónia voltak.²⁸

A család a Divék nemzetségből származó ősnemes család, 1319-ben már címereslevelük volt. A Rudnyánszkyak a mai Órbottyán egykori őrszentmiklósi részén építettek kúriát a XIX. század közepe táján.

Birtokaik voltak még Szadán és Vácdukán is, a család távolabbi kastélya Nagytétényben található (Budapest – Száraz-Rudnyánszky kastély).²⁹

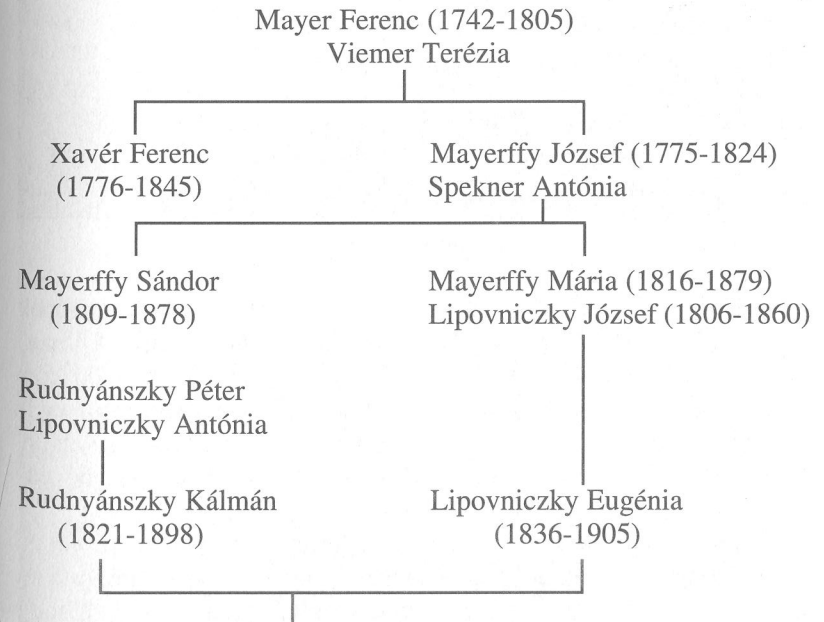
Rudnyánszky Kálmán Kisendrédén született (Bars vármegye), és akkor még a sződi egyház filiájaként nyilvántartott Kísszentmiklóson lakott (később ennek neve: Órszentmiklós, ma: Órbottyán). Iskoláinak elvégzése után előbb ügyvéd, majd Bars vármegyében tiszteletbeli alügyész, később táblabíró, majd a kancelláriánál fogalmazó. A szabadságharc után vád alá helyezték, ezért el kellett hagynia Bécset. Ezt követően visszavonult a Vác melletti Csörög-pusztájára és birtokán szőlőműveléssel foglalkozott. Tagja volt Pest vármegye törvényhatóságának is.³⁰

Rudnyánszky csörögi gazdálkodásának idején a váci „Gazdasági Lapok”-ban 1862-ben, borászati, szőlőművelési szakíróként is

szerepelt, a „Borászati Lapoknak” 1874-79 között munkatársa is volt. A magyar nyelvűség mellett kardoskodó „Jelszavunk” című politikai röpiratnak is szerkesztője volt (1873). A „Jegyzők Lapjában” időnként tárcákat írt, valamint Vác környéki apróhírekkel is szolgált. Népbankot is szervezett Vácön.³¹

A két síremlék illetve az elhunyt személyek közötti kapcsolat a következő: lipovnoki Lipovniczky József a sződi földek bérlőjének, Mayerffy József lányának, Máriának a férje (született 1806-ban), a másik sírhelyen nyugvó dezseri Rudnyánszky Kálmán édesanyjának, Lipovniczky Antóniának (aki szintén 1800 tájékán született) volt a testvére.

A Mayerffy család csörögi birtokával kapcsolatban lévő személyek

A két majorsági kút

Az 1950-es évekig (a falusi önellátó társadalom gyári munkássá alakulásáig) az alábbi művelés alatt álló szőlőterületek voltak Sződön: Csörögi-szőlők, Kecskerágó-dűlő, Tarkás-dűlő, Csapási föld, Hosszúvölgy-puszta, Nevelek-dűlő, Öreghegy, Szederiás. Később a csörögi részen az állami gazdaság végzett szőlőtermesztést, mely fokozatosan megszűnt.

Majéri-dűlők

A legtovább (részben még jelenleg is) művelésben lévő szőlősök a Sződől Nevelek felé eső **Majéri-dűlőben** (ún. „Majérok”-ban) vannak, mely dűlőnév a mai napig őrzi a család nevét és Sződ környéki szőlőtelepítései emlékét. Itt az elvadulóban lévő szőlős mellett régi gazdasági épület romjai találhatóak, vélhetően a Mayerffy-féle gazdálkodás időszakából (ekkor még Majér-pusztának nevezték e területet).

A romok mellett van egy tökéletes állapotban lévő, kör alakú kút is, mely 35x28 centiméteres, kiválóan megmunkált terméskőből van kirakva, átmérője 200 cm. Sajnos teledobálták fatörzsekkel, de még így is jól látható milyen jelentős volt korábban a mélysége.³²

A majorsági kút Sződ határában

A közel 200 éves kút építőkövei

Az 1863-ban kelt úrbéri egyezség, mely báró Sina Simon uraság, a volt sződi földesúri birtok tulajdonosának és Sződ volt úrbéres községnek képviselői között kötött szerződés 15. pontjában erről a kútról is említés esik: „(...) a Szederjási táblánál lévő új major területben lévő urasági kutat a faiskolán kívül (...)”.³³

Ennek a kútnak a **csörögi oldalon** megtalálható a tökéletes mása, mely a kápolna mellett lelhető fel azzal a különbséggel, hogy ezt a lakóterület szomszédságában színültig töltötték kommunális hulladékkal. A kutaknak felépítményük már nincs.

A kút a Mayerffy-Lipovniczky-Rudnyánszky-Tragor-Hollókúriától, tehát a csörögi birtok-központról mért távolsága kb. 1000 méter.

A kutak létesítésének oka: a család majorsági állattartásához és tenyésztéséhez szükség volt tartós vízellátásról gondoskodni.

A Mayerffy család felvirágzása egybeesik Magyarország nagyipari fellendülésével, hanyatlásuk pedig a szabadságharc utáni gazdasági recesszió korszakával. Az egykori nagypolgári serfőzői vagyontól kinőtt család szőlővagyonát a válság és a filoxéra (szőlőtetű) miatt elvesztette ugyan, de a Budán örökölt hagyott családi szőlőfajta-gyűjtemény, szőlőiskola, vincerképezde, a Kertészeti és Szőlészeti Főiskola lerakott alapjai mind-mind a magyar mezőgazdaság és szőlészet fellendülését szolgálták, és talán a sződi gazdáknak is jó példával szolgáltak a szőlőgazdálkodás terén.

Bibliográfia

(felhasznált irodalmi források)

1. Gödi Almanach 1999. (Polgármesteri Hivatal, Göd, 1999) Gyüre János: A Mayerffyak három nemzedéke 34. oldal
2. u.o. 64. oldal
3. Az emberi élet Vácon és vidékén, Az őskortól napjainkig I-IX. (Tragor Ignác, Váci könyvek 25., Váci Múzeum-egyesület, Vác, 1937)
4. Vác története 1848-49-ben (Tragor Ignác Dr., Váci Múzeum Egyesület, Vác, 1908) 269. oldal
5. A magyar serfőzés története II. kötet (Bevillaqua Borsody Béla, Bp. 1931) 862. oldal
6. Magyar kastélylexikon – Pest megye kastélyai és kúriái (Virágh Zsolt, Perfect Project, Bp., 2000) 181. oldal
7. Magyarország kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági címtára (Budapest, 1924) 1411. oldal
8. Pest megyei téka 6. (Bognár András, Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, 1985)
9. Sződ község történeti monográfiája 1255-2005 (Volentics Gyula, Sződ Község Polgármesteri Hivatala, Sződ, 2005) 422. oldal
10. u.a.
11. u.a.
12. Magyar Nagylexikon (Magyar Nagylexikon Kiadó, Bp., 2000)
13. Pest-Pilis-Solt vármegye 1728. évi regnicoláris összeírása, Pest megye múltjából 8/2. (Borosy András, Pest Megyei Levéltár, Bp., 1997) 867. oldal
14. Gödi Almanach 2004. (Polgármesteri Hivatal, Göd, 2004) Horváth Lajos: Sződ és Göd Madách kézből a Grassalkovich uradalomba (1728-1735) 89. oldal
15. A parasztnép sorsa Pest megyében kétszáz évvel ezelőtt tulajdon vallomásainak tükrében, Mezőgazdaságtörténeti tanulmányok 3. (Wellmann Imre, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Bp., 1967)
16. Gödöllői Városi Múzeum levéltára (Úrbérrendezéssel kapcsolatos községsoros iratok – Sződ iratai)

17. Pest megyei téka 6. (Bognár András, Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, 1985)
18. Vasárnapi Újság (1862. évfolyam)
19. 9. számú forrásmunka – 130-131. oldal
20. 3. számú forrásmunka – 269. oldal
21. 16. számú forrásmunka
22. 9. számú forrásmunka – 427. oldal
23. 9. számú forrásmunka – 458. oldal
24. Nyitra Vármegye nemes családjai (Szluha Márton, Heraldika Kiadó, 2003) 33. oldal
25. Nyitra Vármegye nemes családjai (Szluha Márton, Heraldika Kiadó, 2003) 37. oldal
26. 16. számú forrásmunka
27. 9. számú forrásmunka – 458. oldal
28. 9. számú forrásmunka – 458. oldal
29. 9. számú forrásmunka – 459. oldal
30. Magyar írók élete és munkái (Szinnyei József, Hornyánszky Viktor Kiadó, Bp., 1891-1914, 1-14. kötet)
31. Váci Könyvek 6., A Tragor Ignác Múzeum Közleményei (Kenyéri Kornélia, A váci sajtó története 1870-1945, Vác, 1992)
32. 9. számú forrásmunka – 127. oldal
33. 16. számú forrásmunka